

Tien belangrijke lessen van meiden op de open en gesloten groep

Een participatief onderzoek naar de mening van meiden over de kwaliteit van zorg en welzijn

Steeds vaker wordt in de zorg actief geluisterd naar de mensen die de zorg ontvangen. Ook bij onderzoek naar de werkzaamheid van de Jeugdzorg. Daar zijn een aantal redenen voor:

1. We leren zo beter wat volgens de jongeren zelf het gewenste resultaat van zorgprogramma's is.
2. Hulpverleners zijn dan beter geïnformeerd hoe zij maatwerk kunnen leveren aan de jongeren.
3. Het is een recht van kinderen en jongeren om gehoord te worden in besluitvorming die raakt aan hun lijf en leven.

In deze publicatie delen we de resultaten van een participatief onderzoek naar de ervaringen en perspectieven van meiden op open en gesloten groepen in jeugdhulpinstellingen. We onderzochten wat de meiden verstaan onder goede zorg en wat er volgens hen beter kan.

Dit onderzoek voerden we uit op vier locaties (waarvan één open groep en drie gesloten groepen) met creatieve methoden, zoals fotografie, schilderijen maken op locaties, kunstwerken maken van servies. Op elke locatie is daarna een eindvoorstelling gehouden, met een gesprek tussen de meiden en hun begeleiders. Tijdens de sessies deelden de meiden hun verhalen en ideeën voor verbeteringen van de zorg. De belangrijkste adviezen zijn samengevat in tien belangrijke lessen aan zorgverleners en beleidsmakers. We beginnen iedere les met een korte beschrijving van het probleem waar de meiden mee zitten, gevolgd door een oplossingsrichting.

Meer weten over hoe dit participatieve actieonderzoek is uitgevoerd? Lees dan het [Engelstalige artikel](#) over dit onderzoek en [het eindrapport](#).

De belangrijkste lessen van de meiden

Les 1. Ik krijg de ruimte

De meiden waren het er zonder twijfel over eens dat het krijgen van ruimte het allerbelangrijkste is. Zowel op de open als de gesloten groep voelen zij zich vaak opgesloten en verlangen naar meer ruimte om te doen wat ze willen:

'Alles bij elkaar is gewoon ruimte. We willen letterlijk voor alles meer ruimte, ook voor vriendschappen. Gewoon minder regels, niet te veel regels. Het is goed als de leiding naar je toekomst, dat ze vragen 'wat zou jij goed vinden?' En niet 'dit zijn de regels en daar moet je je aan houden!' Want ieder meisje is anders. Als ik de baas ben, dan wil ik de mening van iedereen weten, dat verschilt ook echt per persoon.' (Janice, 15, open)

Meiden vergeleken de locatie vaak met een gevangenis. Saïda (17, gesloten): 'Als ik naar huis ga kijken mensen uit de buurt op me neer. Ze denken dat we crimineel zijn. Mijn zus durft me ook niet te bezoeken. Het is te veel een gevangenis. Ik wens dit niemand toe.' Shalina (15, gesloten): 'gesloten zitten maakt mensen erger, het geeft nog meer wegliepneigingen, helpt niet, je wordt gek en agressief, je bent dan tien keer zo erg'.

Oplossingsrichtingen:

De meiden willen naar buiten kunnen als het binnen 'te heet' wordt. Lorraine (17, gesloten): 'Als ik boos ben wil ik buiten gaan lopen. Dat kan hier niet.' Dat maakt de meiden prikkelbaarder, volgens Rania (17, open): 'We kunnen [om heel kleine dingen] heel boos worden, want we zitten heel lang binnen, we hebben geen vrijheid.' Ze stellen voor dat eigen kamerdeuren en ramen open kunnen:

'[Ik wil] verder een raam dat gewoon, niet dat hij helemaal open kan, want dan lopen mensen natuurlijk weg, dat snap ik zelf ook wel. Maar gewoon dat je je raam een stukje open kan zetten zodat er wel frisse lucht naar binnen kan.' (Sterre, 13, gesloten)

Foto 1.
Sterre laat haar raam zien dat niet open kan

Les 2. Ik kan mezelf zijn

Jezelf kunnen zijn vinden de meiden heel belangrijk, maar niet makkelijk. Vooral niet op een plek die je in het begin onbekend is, en met mensen die je vreemd zijn. Sommige meiden zeiden dat ze hun emoties niet tonen omdat ze dan kwetsbaarder zijn. De tekst 'Homies tuchten' van de hiphopper LouiVOs (2018) wordt gedeeld: 'Je zit weer binnen, doe je best je kan niet tuchten / Gebroken van buiten, maar never van binnen, zelfs niet in die kooi.' 'Tuchten betekent 'we huilen niet, we laten onze emoties niet zien. Als je huilt en zielig doet kom je hier sneller weg. Als je eerlijk bent kom je hier niet weg.' Soms worden meiden na hun verlof kritisch bevraagd. Rania (17, open): 'Als ik nu twee uurtjes weg ben geweest zeggen ze meteen, *'met wie heb je seks gehad?'* De meiden hebben moeite met zulke stereotypering, net als het aangesproken worden als *slachtoffer van loverboys*.

Oplossingsrichtingen:

Meiden willen zoveel mogelijk zichzelf kunnen zijn. Zij zien zichzelf als uniek, met eigen problemen en behoeften. Pas de zorg daarop aan, zo adviseren zij. Soms betekent dat minder bemoeizucht, meer vertrouwen en dingen doen die bij ze passen. Deze persoonlijke aanpak betekent ook dat ze niet meer als *slachtoffer van loverboys* worden aangesproken. 'Noem ons bij onze naam,' adviseert Lea (gesloten, 17).

Foto 2. Khadija (16) tekent hoe zij omgaat met haar emoties

Foto 3. De isoleercel waar de meiden hun ervaringen voorlegden aan hun begeleiders

Les 3. Ik voel me veilig

De meiden verlangen naar meer veiligheid op de locatie. Ze voelen zich bekeken met alle camera's intercoms en mensen in de buurt. Dat ongemakkelijke, onveilige gevoel is ook op hun kamer. Soms stapt begeleiding binnen zonder kloppen: 'hij kwam binnen, ik stond naakt!'

De manier waarop begeleiders hun gedrag corrigeren vinden ze te hard, zoals door fixatie of opsluiting in de isoleercel. Ze gaven toe dat zij ook zelf grof kunnen zijn: 'Als jullie boos op ons worden om iets dat echt heel klein is, dan kunnen wij ook heel hard tegen jullie reageren.' De meiden kunnen zich ook onveilig voelen bij elkaar: 'Er is liegen, stelen, bedriegen. Iedereen is doof en blind als anderen ruzie hebben. Als er wat met mij gebeurt dan komt niemand voor me op.'

Oplossingsrichtingen:

Conflicten los je beter op met minder hardheid, volgens de meiden. Rania (17, open): 'Als jullie ook gewoon rustig naar ons reageren dan staan we wat meer open voor een gesprek.' Ook willen ze andere straffen. Jocelyn (15, gesloten): 'Jullie moeten betere consequenties geven zoals niet een klein bordje eten of drie uur op je kamer.' Het lijkt haar beter als ze voor straf moet afwassen. Dat vindt ze vervelender dan alleen op haar kamer zitten. Anders breekt ze juist regels om alleen te mogen zijn.

Les 4. Ik bepaal wie mij aanraakt

Meiden balen ervan dat ze weinig keuze hebben wie hun aanraakt. Ze missen de vrijheid om tegen elkaar aan te mogen zitten. Lea: (17, gesloten): 'Ze zeggen dat het niet mag.' Maar noodgedwongen op elkaars lip zitten vinden ze ook vervelend. Springer (16, gesloten): 'We hebben heel weinig ruimte voor onszelf.' Patricia (15, gesloten): 'Bloedirritant om altijd met acht, negen meiden op elkaars lip te zitten. Dan ga je je irriteren.' Daarnaast voelen ze zich ongemakkelijk als leiding hun aanraakt of vastpakt. Vooral als het is om gecorrigeerd of gestraft te worden. Ruby (17, gesloten) vindt fixaties niet kunnen: 'Ik ben vaak vastgepakt, hadden ze mijn arm naar achter getrokken. Dat mag niet.' Jolanda (15, gesloten) adviseert haar: 'Ik zou me overgeven, je gaat het toch niet winnen.'

Oplossingsrichtingen:

Sommige meiden nemen zich voor om de fixaties niet langer te pikken. Jocelyn (15, gesloten): 'De eerste keer hilde ik, toen was ik heel erg geschrokken, de volgende keer word ik boos.' Sterre (13, gesloten) is stellig: 'De leiding moet ons niet zomaar aanraken.' Dat geldt ook voor omhelzingen. Die zijn pas welkom als ze een goede band hebben.

Foto 4. Meiden houden elkaars handen vast, wat hun begeleiders volgens hen soms niet toestaan

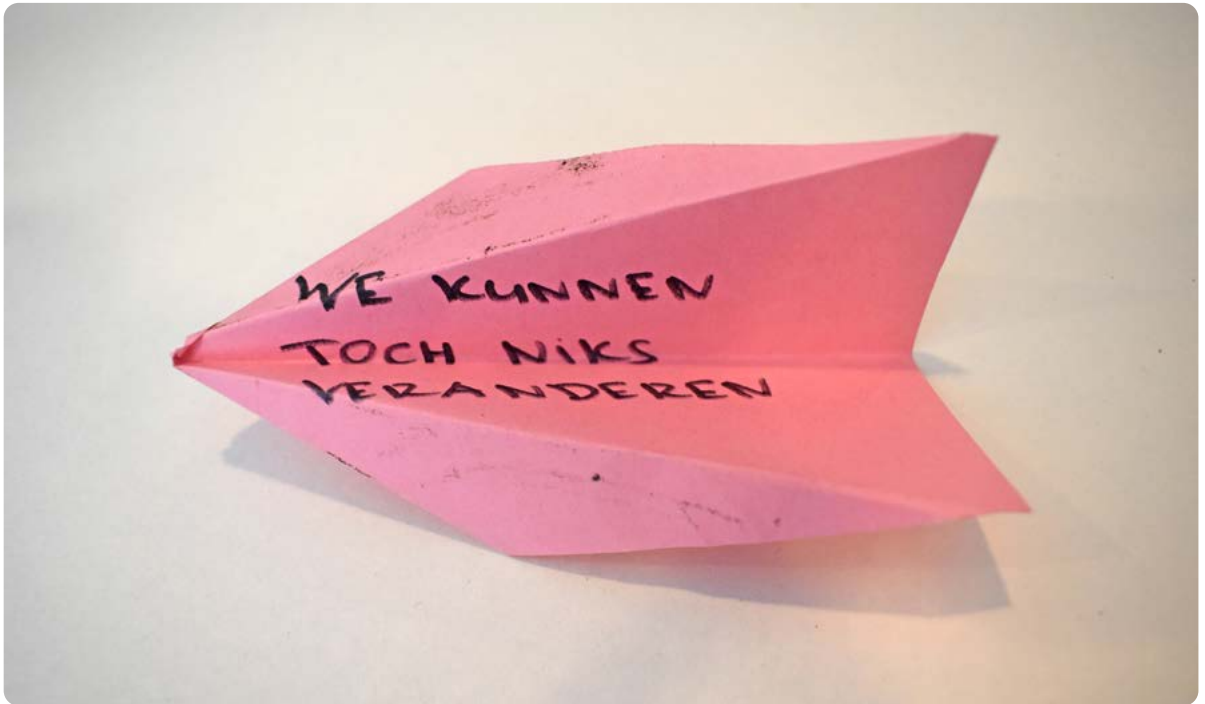

Foto 5. Jocelyn maakt een vliegtuigje en gooit het ver weg

Les 5. Ik maak mijn eigen keuzes

De meiden missen de kans om zelf keuzes te maken in de instelling. Ze voelen zich beperkt en machteloos door de regels van de begeleiders. Sterre (13, gesloten): 'Ze bepalen wat we aandoen, ze bepalen wat we eten, ze bepalen welke taken we doen, ze bepalen wanneer we schoonmaken, ze bepalen wanneer we naar buiten gaan, en ze bepalen hoe mijn bed staat in mijn kamer.' Een gesprek met begeleiders zien ze als zinloos: 'We kunnen toch niks veranderen, ze zijn Oost-Indisch doof.'

Ze voelen zich gefrustreerd door de onzekerheid wanneer ze weg mogen: 'Ik voel me een gevangene. Maar dan heb je tenminste een einddatum.' De afgesproken einddatum werd vaak uitgesteld bij een incident.

Oplossingsrichtingen:

De meiden wilden meer invloed op de afdeling, zoals wanneer ze verlof krijgen en wie ze mogen zien. Rania (17, open): 'Wat ik nodig heb is mijn vrijheid terug, de tijd vergeten, niet: okay, ik moet weer terug.' Springer (15, gesloten) werd hoopvoller na een gesprek met de begeleider die luisterde naar hun grieven:

'Eerlijk gezegd, sommige dingen zoals ik denk, dat wordt toch niet gedaan, maar ik zie dat sommige dingen wel kunnen veranderen. Het is een propositie en vragen mag, vragen doet geen pijn, je krijgt een antwoord of je krijgt een antwoord niet. Je kan het altijd proberen, toch?'

Les 6. Ik mag fouten maken

De meiden missen de ruimte om fouten te maken zonder het vertrouwen van de leiding te verliezen. Fouten maken moet kunnen om te leren, volgens Hayat (14, open):

‘Ik heb meegekregen dus dat [open instelling] het liefst alles langzaam doet en goed. Maar ik denk dat het toch ook handig is dat als een jongere bijvoorbeeld toch die fout maakt, dat ze dat leren en dan te weten hoe je er de volgende keer mee omgaat, [in plaats van] dat alles perfect moet lopen.’

Dat betekent dat begeleiders minder controleren wat de meiden doen. Bijvoorbeeld ook telefoongesprekken minder in de gaten houden: ‘Dat is wel iets wat we niet leuk vinden. Als je bijvoorbeeld telefoonmomenten hebt dan wordt er heel erg veel op je gelet. Ik begrijp zelf ook dat jullie het uit zorg doen.’

Oplossingsrichtingen:

De begeleiders moeten meer aandacht hebben voor wat we wel goed doen, zeggen de meiden. En niet blijven herhalen dat we fouten maken. Hayat: ‘Ik heb liever dat iemand zegt, *ja, okay, je hebt die fout gemaakt en hoe kunnen we het nu anders doen en wie kan jou daarbij helpen?*’ Isabel (14, gesloten) beaamt dit: ‘Dat van laat ons fouten maken om te leren heeft een beetje te maken met het vertrouwen zodat we later weer meer vrijheid kunnen opbouwen.’

Foto 6. Sterre laat zien dat ze tegen de regels in op sokken loopt

Les 7. Ik mag sexy zijn

Sexy zijn moet kunnen. Er is niets fout aan, volgens de meiden. Maar de regels maken het sexy zijn onmogelijk. Sterre en Springer vinden het overdreven dat ze geen naveltruitje of kort rokje mogen dragen. Maar heel soms keuren meiden de sexy kleding ook af. Sabrina (16, open) vond een jurk te strak: 'Je kon je tieten er doorheen zien.' Meskerem (15, gesloten) bekritiseert de kleding van haar begeleider: 'Ik moet legging onder jurk of rok. Maar begeleiders dragen zelf wel rok zonder legging.'

Oplossingsrichtingen:

De meiden vragen de leiding om minder strenge kledingregels. Sterre (13, gesloten) stelt een compromis voor: 'Ik vind dat een kort broekje wel moet kunnen. Een korte rok, dat begrijp ik dat het niet kan. Kijk, ik snap bij een rok, als je bukt, dan zie je alles, maar bij een broek niet.'

Foto 7. Sterre en Springer vinden dat doorschijnende kleren en topjes moeten mogen

Foto 8. Aranchi (15) laat zien hoe volgens haar goede zorg eruit zou moeten zien: positieve aandacht en liefde van leiding

Les 8. Ik kan aandacht vragen

Meiden raken gestrest als ze niet kunnen kiezen wanneer ze aandacht krijgen. Soms tonen de begeleiders aandacht als de meiden juist met rust gelaten willen worden. Hayat (14, open) baalt vooral van de negatieve aandacht van haar begeleiders: 'Ik moet hen wel vertrouwen maar zij vertrouwen mij niet. Het moet wel van twee kanten komen.' En soms willen meiden juist aandacht als begeleiders geen tijd of geduld hebben: 'Ze luisteren niet.' Elkaar leren kennen kost tijd, zeiden de meiden. Maar ze zijn er nooit zeker van of de begeleider er de volgende dag nog is. Maya (15, gesloten): 'Dan weet een mentor heel veel van je en dan krijg je een nieuwe.'

Oplossingsrichtingen:

Laat ons kiezen wanneer we aandacht krijgen. Dus geen ongevraagde bemoeienis, maar positieve aandacht wanneer we het willen. En dat verschilt per meisje. De een wil aandacht als ze van streek is, terwijl de ander dan juist met rust gelaten wil worden. Het liefst willen zij aandacht van een begeleider waar ze al een goede band mee hebben. Een begeleider met dezelfde ervaringen wordt gewaardeerd:

'Ik kan het meestal goed vinden met mensen die hetzelfde hebben meegemaakt. [Zoals bij Vera]. Zij komt vaak bij mij op mijn kamer voordat ik ga slapen en dan praten we heel erg lang en dan vertelt ze ook haar verhalen.' (Sterre, 13, gesloten)

Foto 9. Adila's tekening op het tafelkleed

Les 9. Ik verveel me niet

De meiden balen van de saaiheid in hun dagen. Brenda (16): 'Ik verveel me dood.' Ze vervelen zich vooral door de beperkte vrijheid. Rajisha (17, open): 'Voor simpele dingen heb je toestemming nodig. Je hebt toestemming nodig om te gaan werken. Tuurlijk hebben we dan geen motivatie meer. Wat is het volgende? Toestemming vragen of je naar de wc mag?' Daardoor is ze ook niet meer gemotiveerd om te denken: 'ik ben gestopt met denken sinds ik hier ben. Vroeger vond ik denken leuk.'

Oplossingsrichtingen:

Volgens Springer (15, gesloten) is de oplossing tegen verveling dat begeleiders meer activiteiten bieden: 'Als we iets meer doen, wordt de groep hechter, is de sfeer beter, iets minder saai, iets minder ruzie, minder irritaties.' Daarnaast adviseert Hayat (14, open) om beter onderwijs te bieden:

'Ik vind dat docenten zeg maar beter opgeleid moeten worden om een echte docent te lijken, die ook buiten les geeft, want heel veel meiden raken niet gemotiveerd op school. Op begin had ik het hier ook. Nieuwe mentor, nieuw begin. Ja, maar niks is geregeld en alles is rommelig dan raak je je motivatie kwijt, beetje bij beetje.'

Les 10. Ik snitch niet

Last but not least willen meiden dat hun geheimen veilig zijn. Sterre (13, gesloten) had met een markeerstift Trust nobody!! op haar kledingkast geschreven. 'Dat is gewoon toen ik boos was, had ik op mijn kast geschreven. En dat kwam eigenlijk gewoon omdat veel mensen aan het praten zijn en hoe meer mensen praten hoe minder mensen ik ga vertrouwen in die zin.' Jocelyn (15, gesloten) mist zelfs privacy op haar kamer. Zij wees op haar kamer naar haar intercom met de tekst: 'Ze luisteren' (foto 9).

Oplossingsrichtingen:

Tijdens de gesprekjes vragen en beloven de meiden aan elkaar om niet te snitchen (straattaal voor iemand verklikken of verraden). Sabrina (16, open) garandeert dat anderen op haar kunnen rekenen: 'Ik ben nooit een snitch maakt niet uit wat de situatie is. Niet mijn zaak. Je moet er gewoon niet aan denken.' Maar wel mag er gesnitcht worden als het meer voordelen oplevert, of om veilig te blijven. Sabrina vertelde over haar moeders problemen toen het thuis fout ging: 'Mijn moeder is in het ziekenhuis met mentale stoornis. Moeder geeft me stress. Kan ik nu even niet hebben. In dit geval ben ik de snitch.' Daarnaast vragen de meiden ook van de begeleiders om meiden niet altijd af te luisteren en toevertrouwde geheimen niet met collega's te delen.

Foto 10. De intercom op Jocelyn's kamer

Samenvattend

Het doel van het participatieve onderzoek met de meiden op de open en gesloten groepen was om in kaart te brengen wat zij verstaan onder goede zorg. De perspectieven van de meiden zijn gebruikt bij de ontwikkeling van de onderzoeksopzet naar de zorg voor meiden die slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting. Daarnaast is een artikel gepubliceerd met een verdieping wat zij verstaan onder goede zorg en een evaluatie hiervan vanuit theoretische inzichten.

Hoe willen meiden gezien worden?

De meiden vragen om meer waardering voor wie zij zijn, voor hun uniek-zijn. Dat betekent voor hen dat ze niet aangesproken worden als slachtoffer van seksuele uitbuiting. Liever willen ze als 'normaal' gezien en behandeld worden, zodat ze zichzelf kunnen zijn en hun eigen identiteit kunnen ontwikkelen. Een identiteit die niet bedoezeld wordt met het label van slachtoffer van loverboys of de ervaring van 'gevangen zitten'. Zij bekritisieren het beeld van professionals dat de mannen in hun leven slechte bedoelingen hebben. Tegelijkertijd vragen de meiden die deelnamen aan dit onderzoek wel om erkenning van wat zij als probleem ervaren, zoals de moeite met alledaagse dingen zoals op tijd opstaan, naar school gaan, en de vaak moeizame relatie met hun ouders. Erkenning én behandeling van wat zij als probleem ervaren bespaart volgens hen veel (onnodige) frustratie bij henzelf.

Wat zijn hun wensen in de zorg?

Goede zorg, zo stellen de meiden, is dat begeleiders hen meer vertrouwen. Dat betekent: minder toezicht en straffen, meer bewegingsvrijheid en privacy. Terwijl leeftijdsgenoten vrijheid hebben om te ontdekken, risico's te nemen en fouten te maken, voelen de meiden in de instelling zich beperkt in het ervaringsleren. Meiden hebben behoefte aan meer ruimte om fouten te maken en zelfs te liegen; naar buiten te kunnen, te experimenteren, te vallen en op te staan. Tegelijkertijd willen zij zich ook veilig voelen. Nu voelen meiden zich nog vaak onveilig in de groep, bij begeleiders én elkaar. De vraag is hoe de professionals in deze complexe situatie autonomie en veiligheid beide kunnen waarmaken, twee doelen uit het VN-Verdrag van de kinderrechten (1989). Volgens de meiden begint het met hen écht te zien en te horen, en serieus te nemen wat zij zeggen. Juist omdat ieder meisje andere problemen heeft, en daarom ook een eigen aanpak nodig heeft.

© 2022 Amsterdam UMC en Nederlands Jeugdinstituut

Alle informatie uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden. Graag de bron vermelden.

Auteurs:

Karijn Aussems, (MA) onderzoeker jongerenparticipatie, Amsterdam UMC
Maaïke Muntinga, Dr., Amsterdam UMC
Christine Dedding, Assoc. Professor Participatie en Co-creatie in onderzoek, zorg en welzijn

Met medewerking van:

Anne Addink en Stefanie Abrahamse, Nederlands Jeugdinstituut

Fotografie: Karijn Aussems & Maaïke Muntinga

Vormgeving: Punt Grafisch Ontwerp

Amsterdam UMC, afdeling Ethiek, Recht en Humaniora

De Boelelaan 1089a, F-vleugel Medische Faculteit
k.aussems@amsterdamumc.nl

Nederlands Jeugdinstituut

Postbus 19221, 3501 DE Utrecht
030 230 6344 | info@nji.nl | www.nji.nl